

VETE SEISUND JA KASUTAMINE VÖRUMAAL

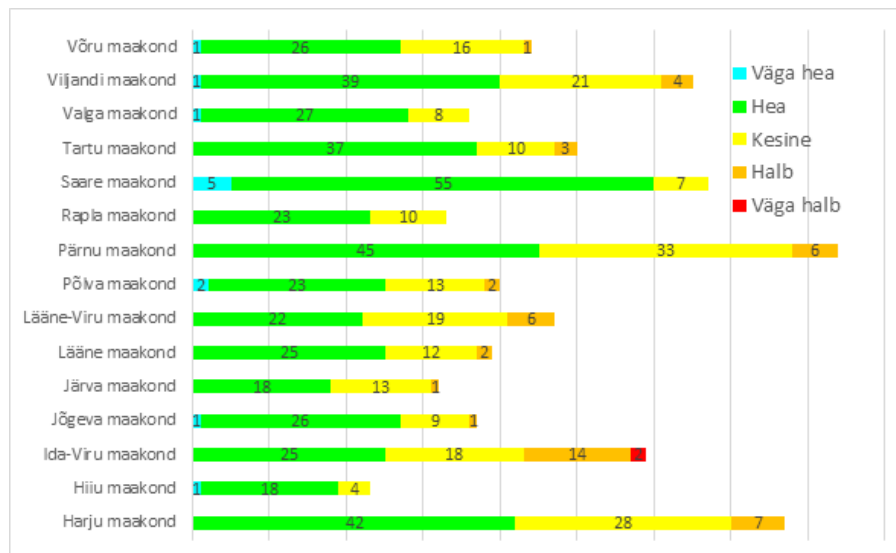
22. märtsil tähistatakse rahvusvahelist veepäeva. Vee kui loodusvaru säästlik kasutamine ja eluks kõlbliku keskkonna säilitamine puudutab meist igapäev. Artiklis antakse lühiülevaade Võrumaa vete seisundist ja kasutamisest, selgitades veidi ka veekogude seisundi hindamise põhimõtteid.

Pinnaveekogumite hindamisest

Veekogumite hea seisundi tagamiseks koostatakse veemajanduskavasid, milles lähtutakse veekogumi mõistest. Alljärgnevas käsitletakse vee seisundit veekogumite võtmes.

Pinnaveekogum on veemajanduse tinglik vee seisundi hindamise üksus, milleks on selgelt eristuv ja oluline osa pinnaveest nagu nt järv, veehoidla, jõgi, oja, rannikumere osa. Veekogumi ökoloogilist seisundit hinnatakse viies kvaliteediklassis sõltuvalt inimõjust (väga hea, hea, kesine, halb, väga halb), vee füüsikalise-keemiliste, hüdro-morfoloogiliste ja bioloogiliste (suurtaimed, põhjataimestik, põhjaloomastik, kalastik, saasteained) näitajate põhjal. Keemilise seisundi puhul hinnatakse kahes kvaliteediklassis (hea, halb) ohtlike ainete sisaldust veekogumis. Pinnaveekogumi seisund antakse halvima ökoloogilise ja keemilise seisundi koondhinnanguna. Veekogumite seisund näitab, kas rakendatud veekaitsemeetmed on olnud küllalt tulemuslikud.

Eestis on moodustatud 750 pinnaveekogumit (16 rannikumere veekogumit, 89 järvekogumit, 645 jõekogumit). Aastal 2013 oli 62% neist vähemalt heas seisundis. Peamised seisundi halvendajad on inimtegevuse tulemusena taimetoitainetega rikastumine (eutrofeerumine), veekogude paisutamine, mis takistab kalade liikumist ja maaparandus. Ohtlikud ained on probleem vaid üksikutes veekogumites.

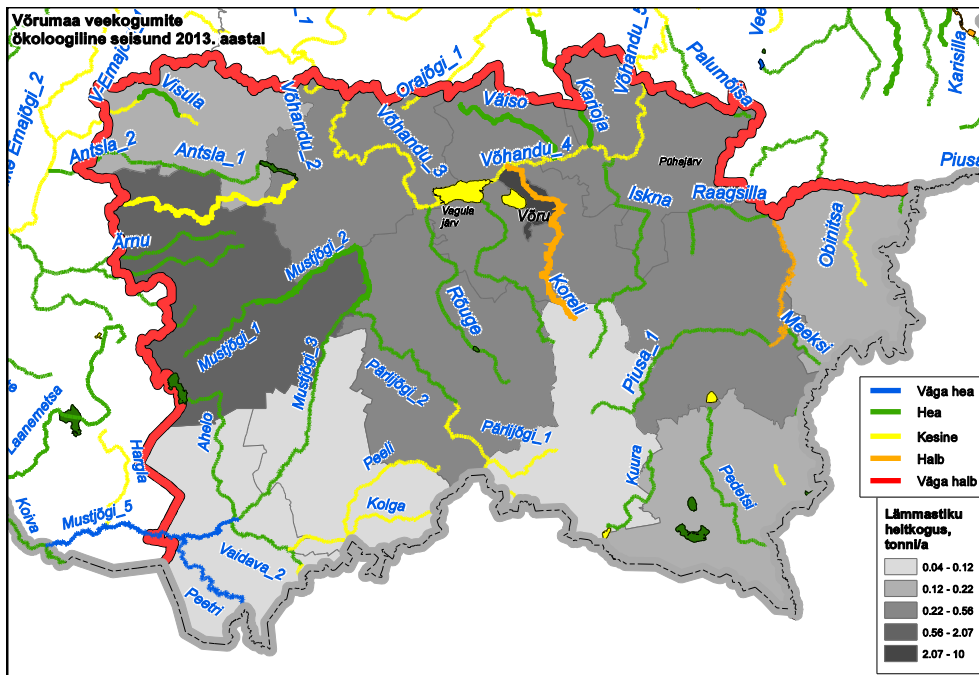

Joonis 1. Jõe- ja järvekogumite koondseisund 2013. aastal maakondades

Ülevaade Võrumaa veekogumitest

Võru maakonnas on 44 jõe- ja järvekogumit, millest on 1 väga heas, 26 heas, 16 kesises ja 1 halvast seisundis. Väga heas seisundis on Peetri jõgi. Kesises seisundis olevate jõekogumite

peamiseks põhjuseks on paisutamine. Kesises seisundis on kolm järve (Murati, Tamula, Vagula) toitainete ülekülluse tõttu. Halvas seisundis on Koreli oja toitainete rohkuse ja põhjaloomastiku tõttu.

Joonis 2. Võrumaa veekogumite ökoloogiline seisund 2013. a ning reoveepuhastitest vette juhitud lämmastikukoormus valdade kaupa

Põhjavee seisundist

Analoogselt pinnaveekogumitega on Eestis ka põhjaveekihi jagatud 39 põhjaveekogumiks, millest 2014. a. seisuga on 31 heas ja 8 halvas seisundis (põlevkivialad Ida-Virumaal, intensiivse põllumajandustegevuse piirkonnad, ülemised põhjaveekogumid reostustundlikel aladel).

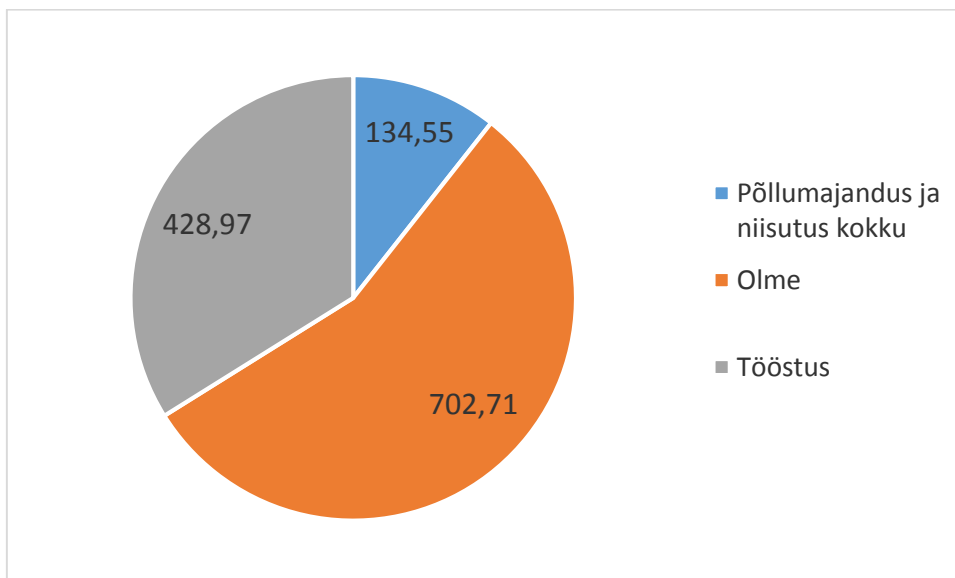
Võru maakonda jääb 3 üksteise kohal lasuvat põhjaveekogumit, millest ülemine Võru põhjaveekogum on halvas seisundis fenoolide sisalduse tõttu. Ülejäänud põhjaveekogumid on maapinnalt tuleva reostuse eest hästi kaitstud ja heas seisundis. Osades puurkaevudes on probleemiks normist kõrgem raua sisaldus, kuid see on looduslikku päritolu ega ole inimõjust põhjustatud.

Võrumaa reostuskoormus

2013. aastal oli Võrumaal 52 reoveepuhastit, millede heitvee väljalaskudest oli nõuetele vastavaid 38. Võrumaa suurimad reostuskoormuse tekitajaid lämmastiku kui ka fosfori osas oli Võru linn. Viimase kümne aastaga on Võrumaa reostuskoormus lämmastiku osas vähenenud 64% ning fosfori osas vähenenud 58%.

Veekasutus Võrumaal

Veekasutuse tugevaks mõjutajaks on alates 90ndate algusest olnud veeteenuse hind, mis on viimase kaheksa aasta jooksul olnud ettevõtetele keskmiselt 20 senti kallim kui elanikkonna olmevee hind. Statistikaameti andmeil oli Eestis 2013. aastal leibkonnaliikme keskmine netosissetulek kuus 508,1 eurot, millest kulus vee- ja kanalisatsiooniteenustele 1,6 %. Viimase kümne aasta jooksul on Võrumaal põllumajandusliku vee tarbimine suurenenud 5%, olmevee tarbimine vähenenud 15% ning tööstuse veekasutus vähenenud 7%.

Joonis 3. Veekasutus Võrumaal 2013. aasta andmetel, tuh m³/a

Rannikumere seisundist

Rannikuveekogumite ökoloogilist seisundit hinnatakse kolme kvaliteedielemendi (fütoplanktoni, põhjaloomastiku, põhjataimestiku) ja neid toetavate veekvaliteedi näitajate järgi.

Heas ja väga heas seisundis rannikuveekogumeid Eestis ei ole. Kesises seisundis on kümme, halvas viis ja ainsana on väga halvas Haapsalu rannikuveekogum.

Eesti rannikumere üldist kesist seisundit põhjustab Eesti territooriumilt, aga ka naaberriikidest pärinev toitainete koormus, samuti aastakümnete jooksul Läänemerele akumulatsioon reostus, mille tõttu on kogu Läänemeri tugevasti eutrofeerunud. Elavhõbedale on Euroopa Liidus kehtestatud suhteliselt madal keskkonnakvaliteedi standard, mille alusel meie rannikuvee keemiline seisund tuleb hinnata halvaks, kuid ohtlike ainete kontsentratsioon räämses ja ahvenas ei ületa siiski Euroopa Liidu poolt toiduohutusele kehtestatud tasemeid ning seetõttu ei kujuta kalad ohtu neid tarbivate inimeste tervisele.

Eesti vete seisund on üldjoontes hea. Seisundit ohustab jätkuvalt inimtegevus, peamiselt veerežiimi muutused (paisutamine), punktkoormus ning hajukoormusallikad (põllumajandus). Eesti peab aga endiselt vähendama veekogudesse jõudvaid lämmastiku ja fosfori koguseid, sest see võimaldab ka Läänemere seisukorda parandada.

Puhas vesi hoiab elu!

Lisainfo: www.keskkonnaagentuur.ee